

Історико-правові аспекти розвитку лізингових відносин у сільському господарстві

Осадько Аліса Сергіївна

аспірант кафедри земельного та аграрного права
Національного університету «Юридична академія України імені
Ярослава Мудрого»

Україна стала на шлях глибоких соціально-економічних перетворень. Неодмінною умовою успішного здійснення яких є розвиток виробничої сфери, а тому необхідно використовувати альтернативні способи фінансування оновленої реструктуризацію виробництва і матеріальної бази. Однією з таких альтернатив може бути лізинг, як ефективний інструмент оновлення основних фондів без значних одноразових витрат грошових коштів.

Лізинг походить від англійського слова «leasing» – довгострокова оренда (найм) машин, обладнання, транспортних засобів, споруд виробничого призначення. Ідея лізингу є далеко не новою, хоча сам термін «лізинг» як такий з'явився порівняно недавно. Існують різні погляди щодо історії виникнення і правової природи лізингу. Одні вчені вважають, що лізингові відносини зародилися в Англії, де правовою основою останніх був Статут Уельса 1284р. (XVIст.), а також закон про лізинг. Як економісти, так і юристи зазначають, що лізингові відносини були врегульовані ще в стародавньому світі відомими Законами Хаммурапі, прийнятими приблизно у 1760 р. до н.е. Виникнення ідеї лізингу можна віднести й до часів Аристотеля (383 – 322 рр. до н.е.). Саме Аристотелю належить вислів: “Багатство полягає в користуванні, а не в праві власності” - це основна ідея лізингу. У XIX ст. лізинг поширився і у Північній Америці. Інші науковці стверджують, що лізинг у договірній формі з'явився в США в середині XIX ст., а потім почав застосовуватися у країнах Західної Європи.

Невикористання договору лізингу у колишньому СРСР було пов'язане в значній мірі з тим, що управління економікою здійснювалось переважно адміністративними методами з застосуванням різних способів, а саме, державних планів на виробництво і реалізацію відповідної продукції, державних замовлень, нарядів тощо.

На сьогодні, будь-якому суб'єкту господарювання не обов'язково мати сільськогосподарські машини та устаткування у власності, достатньо лише користуватися ними і в результаті цього отримувати прибуток. Суб'єкти господарювання, у тому числі і в аграрному секторі економіки, не завжди мають фінансові можливості грошові (кошти) для придбання різноманітної сільськогосподарської техніки у власність, а тому використовуються правові форми (договори), які дозволяють безперешкодно користуватися зазначеною технікою.

Щодо розвитку правового регулювання лізингових відносин в сучасній Україні, то їх можна поділити на три етапи. Перший етап — з 1991р. по 1997 р. Правові норми щодо лізингу вперше в законодавстві України наведені в Законі від 20 березня 1991 р. «Про банки і банківську діяльність». Зокрема в п.9. ст.3 зазначено, що серед здійснюваних банком операцій є й така, яка надає право банку придбавати за власні кошти засоби виробництва для передачі їх в оренду (лізинг).

Другий етап розпочався з прийняттям Закону України від 16 грудня 1997 року «Про лізинг». Цей Закон визначає загальні правові та економічні засади лізингу. Для фінансового забезпечення лізингових відносин у сільському господарстві Постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 1997 р. «Про створення державного лізингового фонду для технічного переоснащення сільського господарства» з метою поліпшення матеріально-технічного і сервісного забезпечення сільськогосподарського виробництва було створено державний лізинговий фонд, а постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 1997 р. "Про лізингову компанію "Украгромашінвест" — лізингова компанія "Украгромашінвест" у формі

відкритого акціонерного товариства. Згодом згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1999 р. було створено державне лізингове підприємство “Укراгролізинг”, яке стало правонаступником лізингового фонду. Отже, напрям державної політики змінився у бік вітчизняних виробників сільськогосподарської техніки. Так, на державному рівні відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про утворення Національної акціонерної компанії “Украгролізинг” від 11 квітня 2001 р., а також указу Президента України “Про додаткові заходи щодо подальшого розвитку лізингу у аграрному секторі економіки” від 23 лютого 2001 р. були створені та функціонують державні лізингові компанії, які обслуговують агропромисловий комплекс та забезпечують надходження вітчизняного та зарубіжного капіталу для фінансування виробництва й закупівлі сільськогосподарської техніки, обладнання, комплектуючих виробів і запасних частин.

Другий період розвитку законодавства про лізинг тривав у часі до прийняття Закону від 11 грудня 2003 року «Про фінансовий лізинг». З прийняттям останнього було започатковано третій етап, який продовжується до сьогодні.

Важливість розвитку лізингу в Україні, включаючи формування лізингового ринку, обумовлена передусім неналежним становищем машино-тракторного парку сільськогосподарських товаровиробників, оскільки до 90% використовується морально застаріла техніка, низька ефективність його використання, неналежна і дорога у вартості деталями тощо. Одним з варіантів рішення цих проблем є саме лізинг, який об’єднує всі елементи зовнішньо-торгівельних, кредитних та інвестиційних операцій.

Проте, незважаючи на досить значний попит на даний вид послуг в сільському господарстві України, він поки що розвинений досить слабо і не дає повною мірою використовувати всі свої переваги. Експерти вважають, що проблема розвитку лізингу в Україні лежить в трьох площинах: удосконалення законодавчої бази, здешевлення та покращення умов

користування кредитними ресурсами, зменшення податкового тиску на лізингові компанії [4, с. 4.]. Саме тому необхідно здійснити низку організаційних заходів щодо створення сприятливого економічного середовища для активізації і ефективності лізингових відносин, що передбачає належне фінансування, кредитування, оподаткування, регулювання та реальну державну підтримку лізинговим відносинам за участю сільськогосподарських товаровиробників. Враховуючи міжнародні тенденції розвитку лізингу та намагання України стати повноправним членом європейської спільноти, необхідно вивчати та реагувати на зміни умов здійснення лізингових операцій.

Аналіз історико-правових аспектів забезпечення лізингових відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників дозволяє констатувати, що для розвитку і вдосконалення лізингу в Україні потрібно передусім усунути перешкоди на правовому рівні щодо механізму його фінансування. У сучасних умовах в Україні слід створити сприятливе економічне і психологічне середовище для розвитку лізингового кредиту, сформуванню стабільний ринок лізингових послуг.

Список використаних джерел

1. Бейкун А.Л. розвиток лізингових відносин в АПК та їх правове регулювання: [розд. 6] // Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві. – К.: Ін-т держави і права НАН України / під ред. В.І. Семчик, 2001. – С. 135-146.
2. Вацишин М. Правове регулювання лізингу сільськогосподарської техніки в Україні // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XII регіон. наук.- практ. конф. (8-9 лют. 2007р.). – Л.: ЛДУ, 2007. – С. 375-377.
3. Ладюк О.Д. Розвиток лізингу в Україні: переваги та недоліки / О.Д. Ладюк // Финансы, учт, банки. – 2008. – Вып. – С. 59-66.
4. Подік, А. В. Історія виникнення і аналіз розвитку лізингу / А. В. Подік // АгроСвіт. – 2007. – № 14. – С. 18–22.

5. Стативка А. Н. О договоре лизинга / Анатолий Николаевич Стативка
// Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. – № 2. – С. 9-14.